

אור הרשב"י

כולו עשוי מזהב טהור. ובראותם זאת לקחו כולם את דמות העבודה זרה שלהם והיו משברים אותם, ועשו פעמונים ותלו אותם בצוארי כלביהם וחמוריהם, והיו מקשקשים בהם ואומרים, באו וראו למי היינו משתחווים...

וזהו שנאמר (דברים ד, כח) "ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עיץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון, ולא יאכלון ולא יריחון", ולא כתוב "ולא ידברון", משום שאותו צלם בתחילה דיבר בכח הציץ. אבל לאחר מכן כתוב "ובקשתם משם את ה' אלהיך", כלומר שלאחר שביקש דניאל את הציץ שבו שם ה', אז כבר לא יכל אותו צלם לדבר.

ההצלה של חנניה מישאל ועזריה נעשתה בזכות מסירות נפשם, שהלכו על דעת למות בכבשן האש, כפי שלמדו מהצפרדעים, ומה הצפרדעים שאין מצווין על קדושת ה', ובכל זאת זרקו עצמם בתנורים וכמגשים בעוד שהם חיים, אנו שמצווין על קדושת ה', על אחת כמה וכמה.

ובמדרש שוחר טוב כתוב שבצפרדעים היו בהם דרגות, החשובים שבהם זרקו עצמם לתוך כבשן האש, והפחותים העדיפו ללכת לתוך מיטתו של פרעה. וכתוב לאחר מכן (ח, ט) וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדות, ואילו מן התנורים לא כתוב שמתו, לומר לך שאותן שנכנסו לתנורים, לא מתו, וזאת משום שמסרו עצמם על קידוש ה'. וכשם שהצפרדעים לא התייחסו לחוס ולקור,

התחיל נבוכדנצר לשבח את הקדוש ברוך הוא ואמר "הללו את ה' כל גויים שבחוהו כל האמים".

ובתלמוד ירושלמי (שבת סוף פרק במה אשה) כתוב, שכשטיילו בתוך כבשן האש, כביכול המלאך גבריאל נכוח מהחום האדיר שהיה שם, וחנניה מישאל ועזריה התיזו מים לרפאותו, ואז הבינו כולם ששלושת הצדיקים חשובים יותר מהמלאכים. צעק נבוכדנצר שיוציאום לחוץ והריח בזקנם לדעת האם יש ריח של חירוך, והריח בהם ריח של גן עדן. ואז שיבח את הקדוש ברוך הוא ואמר "אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין, מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר", כלומר האותות והמופתים התמוהים אשר עשה עימי אלהים, עלי יאה ונאה להניד ולספר, בא המלאך וסטרנו על פיו, משום שאין הקדוש ברוך הוא חפץ בשבח הגויים, כדי לא לעורר קטרוג על עם ישראל.

בסופו של דבר כעבור כמה ימים ביקש דניאל (שהיה מאוד אהוב בעיני המלך) מהמלך לנשק לצלם בפה, והסכים המלך לכך. עלה על סולם גבוה ששים אמה, בכדי להגיע לאותו צלם, והשביע את הציץ שהיה מונח תחת לשונו של הצלם, שיצא תיכף ומיד ולא יחלל שם שמים. ומכיון שיצא הציץ, מיד נפל הצלם, וכולו נעשה לרסיסים, כי הצלם היה עומד מכת הציץ, וכל האנשים שהיו שם, הטפו חתיכה מהצלם, מכיון שהיה

ומשיב שאלו הם חנניה מישאל ועזריה שהם הפילו את עצמם לתוך האש הבושרת בכבשן האש בכדי שיתקדש שמי ומש"כ **לֹא עֲתָה יְבוֹשׁ יַעֲקֹב מֵאֵי בְּעֵי הַכָּא יַעֲקֹב, וְהָא פְּתִיב** מדוע נזכר כאן יעקב והרי כתוב עליהם בפסוק, (דניאל א) **וַיְהִי בָּהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דְּנִיאֵל חֲנַנְיָה מִיִּשְׁאֵל וְעִזְרִיָּה. בְּנֵי יְהוּדָה אֶקְרוּן, וּבְנֵין כְּףָּ לֹא עֲתָה יְבוֹשׁ יְהוּדָה מִיבְּעֵי לֵיהּ, מֵאֵי לֹא עֲתָה יְבוֹשׁ יַעֲקֹב** ומה זה שכתוב ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה, משמע שדניאל חנניה מישאל ועזריה נקראים בני יהודה, ואם כן היה צריך לכתוב לא עתה יבוש יהודה ולמה נכתב לא עתה יבוש יעקב.

אֵלָא הֲכִי תַנִּין. בְּהֵאֵי שְׁעֵתָא דְאִיכְפִּיתוּ, לְמַנְפֵּל בְּנוֹרָא, כָּל חָד אָרִים קָלִיה וְאָמַר, גִּבִּי כָּל אֵינּוֹן עֲמִין וּמַלְכִין וְאַפְרָכִיא אלא כך למדנו שבשעה שכפתו אותם ליפול אל כבשן האש כל אחד הרים את קולו לומר פסוק אחד לפני כל אלו העמים והמלכים והשרים שהיו שם, **חֲנַנְיָה אָמַר, (תהלים קיח) יְהוָה לִי לֹא אִירָא מָה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם יְהוָה לִי בְּעוֹזְרֵי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׁוֹנְאֵי טוֹב לְחַסוֹת בִּיהוָה [מ] וְגו'** דהיינו שיש לי בטחון בקב"ה שאם הוא ירצה הוא יציל

אור הרשב"י

מה יעשה לי אדם ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי (תהלים קיח, ז). כי באמת אין האדם יכול לעשות מאומה חוץ מדעתו של הקדוש ברוך הוא ואם אחד שונא לרעהו וארב לו וקם עליו לא יוכל להרע מצד עצמו מאומה כי מה

ונכנסו לכבשנים, ולמקומות צוננים ובוה קידשו שם שמים ברבים, כך על האדם לעבוד את הקדוש ברוך הוא ולקדש שם שמים בכל מצב. [מ] ובביאור הפסוק ביאר המאור עינים וז"ל:

הלימוד היומי

לעינן ראובן בן חתנו ז"ל

אותי מכבשן האש. **מִי־שָׁאֵל פָּתַח וְאָמַר**, (ירמיה ל) **וְאָתָּה אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה וְגו' כִּי אֶתְּךָ אֲנִי נְאֻם יְהוָה לְהוֹשִׁיעֶךָ כִּי אֶעֱשֶׂה** כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה וְגו' דהיינו שהוא שם את בטחונו בהבטחה שהבטיח הקב"ה ליעקב שלא יכלה זרעו. **בְּהָיָא שְׁעָתָא, דְּשָׁמְעוּ בְּלָהוּ שְׁמָא דְיַעֲקֹב. תוּוּהוּ וְחֵיִיבוּ בְּלִצְנוּתָא** ובאותו שעה ששמעו כולם את שמו של יעקב תמהו כולם וצחקו בליצנות על שהוא שם את מבטחו בהבטחה שהבטיח הקב"ה ליעקב שלא יכלה זרעו. **עֲזְרִיָּה פָתַח וְאָמַר**, (דברים ו) **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד** שנזכר בו שיעקב הנקרא ישראל הוא היה מרכבה לזו"ן והוא אמר שהוא מוסר את נפשו על קידוש ה' (רמ"ק).

הַדָּא הוּא דְבַתִּיב וזהו מש"כ, (ישעיה מד) **זֶה יֹאמַר לִיהוָה אֲנִי** וזה יקרא בשם יעקב וְגו'. **זֶה יֹאמַר לֵה' אֲנִי, דָּא תַּנְנִיָּה שִׁמְשׁ"כ** זה יאמר לה' אני הוא חנניה שאמר ה' לי לא אירא, **וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם**

אור הרשב"י

חסד שהקב"ה עושה וזהו מה יעשה לי אדם מעצמי אין בי יכולת אלא ה' לי בעזורי שזה עשה הקדוש ב"ה בשביל לעזור לי דהיינו שגילה הדינים על ידי האדם ההוא אני רואה באתגלייא לשוב מקלקולי וזהו ואני אראה בשונאי על ידם אני רואה אבל אם לא היה בן היה באתכסייא ולא יראה לשוב מדרכיו לבטל הדינים מעליו והבן.

הוא ומה יכלתו רק מפני שהקב"ה מזמינו שהדינים השורים על האדם הנרדף ויש עליו קטרונים הקדוש ברוך הוא מלביש הדינים באיש אחד שיקים עליו וזה חסד גדול בכדי שיתערר האדם ההוא ויראה היד השלוחה ורצועה דבעי לאלקי יתי' וישוב אל ה' ויתבטלו הדינים מעליו ואלו לא היה עושה על ידי האדם באתגלייא היה נשאר הקטרוג למעלה ולא היה ידע האדם להתבונן ולשוב מדרכיו נמצא זהו

יַעֲקֹב, דָּא מִישָׂאֵל וּמִשׁ"כ וְזֶה יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב הוּא מִישָׂאֵל שְׂאֵמֵר וְאַתָּה אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב, וְזֶה יִכְתּוֹב יְדוּ לִיהוָה וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה, דָּא עֲזַרְיָה וּמִשׁ"כ וְזֶה יִכְתּוֹב יְדוּ לֵה' וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה הוּא עֲזַרְיָה שְׂאֵמֵר שְׂמַע יִשְׂרָאֵל, בִּיהוּ שְׂעֵתָא כְּנֶשׁ קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא פְּמִלְיָא דִּילֵיהּ וּבְאוּתוּ שְׂעָה כִּינֶס הַקב"ה אֵת הַפְּמִלְיָה שְׁלוֹ, אָמַר לוֹן, בְּמֵאן מְלָה, מֵאִינּוֹן מְלִין דְּאָמְרוּ אֵלִין תְּלַתָּא, אֲשׁוּיב לוֹן וְאֵמֵר לֵהֶם בְּאִיזָה זְכוּת שֶׁל דִּיבּוּר מֵאוּתֶם הַדִּיבּוּרִים שְׂאֵמְרוּ אֵלּוּ הַשְּׁלוּשָׁה לִפְנֵי אֲנִי יִצִּיל אוֹתֶם. פְּתַחוּ וְאָמְרוּ, (תְּהִלִּים פג) וַיִּדְעוּ כִּי אַתָּה שְׂמֹךְ יְהוָה לְבַדְּךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ פְּתַחוּ פְּמִלְיָה שֶׁל מַעְלָה וְאֵמְרוּ שׁוּזָה יִהְיֶה בְּזְכוּת הַפְּסוּק שֶׁל וַיִּדְעוּ כִּי אַתָּה שְׂמֹךְ ה' לְבַדְּךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ בְּלֹא שִׁתּוּף וְהוּא כַּעֲיֵן דְּבְרֵי עֲזַרְיָה שְׂאֵמֵר אֵת הַפְּסוּק שֶׁל יְחוּד ה' שֶׁהוּא שְׂמַע יִשְׂרָאֵל.

בְּהַ שְׂעֵתָא אָמַר קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא לְפוּרְסִיָּא וּבְאוּתוּ שְׂעָה אֵמֵר הַקב"ה לְכֶסֶת הַכְּבוֹד, פּוּרְסִיָּא דִּילֵי, בְּמֵאן מְלָה מֵאִינּוֹן מְלִין, אֲשׁוּיב לְאִינּוֹן עֲדִיקֵיָּא הַכֶּסֶת שְׁלִי בְּאִיזָה מִיִּלָּה מֵאוּתֶם הַמִּיִּלִּים אֲנִי יִצִּיל אֵת אֵלּוּ הַעֲדִיקִים. אָמַר לֵיהּ, בְּהַהִיא מְלָה דְּכֻלְהוּ תִּיְכִיבִין בְּהַ, אֲשׁוּיב לוֹן אֵמֵר לוּ בְּאוּתָהּ הַמִּיִּלָּה שְׂכוּלָם צַחְקוּ בְּהַ שֶׁהוּא זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב כְּדְבְרֵי מִישָׂאֵל מִמְּנֵו תְּצִיל אוֹתֶם וּלְכֵן כְּתוּב, לֹא עֲתָה יְבוֹשׁ יַעֲקֹב וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחְזְרוּ. פְּמָה דְּקָאִים יַעֲקֹב לְגַבֵּי דְּאַבְרָהָם בְּנוּרָא, יְקוּם הַשְּׂתָא לְגַבֵּי אֵלִין שְׂכְמוּ שְׂעֵמֵד זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְגַבֵּי אַבְרָהָם בְּכֵדֵי שִׁנְצַל מִכְּבֶשֶׁן הָאֵשׁ כִּךְ תְּעֵמֵד זְכוּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְהַצִּיל אֵת אֵלּוּ, דְּזָדָא